

Osmanlı Sultanları

Theodoros Spandunis

İstanbul, Kitap Yayınları, Ekim 2015, 164 sayfa, ISBN: 978-605-105-147-5

Kübra Nur KAPÇIK*

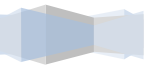
16. yüzyıl Batı Avrupa’da Osmanlı tarihini konu alan çalışmaların ilk kez 1550’de İtalya’da basılan ve Bizans kökenli Theodoros Spandunis’in kaleme aldığı “Osmanlı Sultanları” eseridir. Spandunis, Bizans İmparatorluk ailesi Kantakuzenosların soyundan geliyordu. Spandunis’in annesi Evdokia, İtalya’ya göç etmiş ve Bizans sığınmacısı Matteos Spandunis ile evlenmişti. Theodoros Spandunis,

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, kubra.2356@hotmail.com

annesi vefat edince Makedonya’da varlıklı bir dul olarak yaşamını sürdüren büyük halası Mara’nın gözetimine verilmişti. Mara, Osmanlı Sultanı II.Murad ile evlendirilen bir Sırp prensesiydi. II. Murat 1451’de vefat ettiğinde oğlu Fatih Sultan Mehmed, sevip saydığı üvey annesi Mara’ya bir çiftlik bağışlamıştı. Theodoros Spandunis çocukluğunun bir evresini böyle seçkin bir ortamda geçirdi. Theodoros, Bizans İmparatorluğunun Balkanlar’da ve Doğu’da kalmış ve buralarda Müslüman olan kimselerde bulunmaktaydı. Bunlardan biri, Hersek Dükü Ladilas’ın II. Mehmed’e rehine olarak verilmiş erkek kardeşiydi. Bu rehine daha sonra Hersekzade Ahmed Paşa olarak bilinecek ve Anadolu Beylerbeyliği katına kadar yükselecekti. Bir diğeri ise II. Mehmed’ in 1480’ Rodos’a gerçekleştirdiği başarısız saldırıda yer almış Paleologos soyundan gelen Mesih Paşa idi. Mesih, Theodoros’un büyükannesinin kardeşlerinden biriydi. Sultan II. Mehmed’in nedimi olmuş Has Murad Paşa adında bir de kardeşi vardı. Theodoros, Türkleri tanıyor ve Türkçeyi biliyordu. Osmanlı yönetimi altındaki Konstantinopolis’te yaşamıştı. Theodoros Spandunis, yıllar içinde gözden geçirerek, yeniden yazarak ve yeni bölümler ekleyerek çalışmasının birçok versiyonunu hazırladı ve bunların hepsi İtalyanca yazılmıştır. Ünlü Bizans tarihçisi Donald M. Nicol’ün İtalyancadan İngilizceye çevirip hazırladığı eser işte bu kitaptır. Türkçe’ ye çevirisini ise Necdet Balta yapmıştır. Eser, 5 bölümden meydana gelmektedir. Başta Giriş, Soy Tablosu, Kısaltmalar Listesi, Yunanistan ve Ege Haritası olmak üzere genel bilgiler verilmektedir. Kitabın ana kısmı son bölüm olan Osmanlı Sultanları oluşturmaktaydı. Bu bölüm de kendi içinde 5 bölüme ayrılmıştır. Eserin kaynakçasında birincil ve ikincil kaynaklar bulunmaktadır. Temel kaynakça Yunanca, İtalyanca ve Türkçe kaynaklardan yararlanılmıştır. Eserin son kısmında ise dizin kısmına yer verilmiştir.

Büyük halası Mara ve Katarina’nın himayesindeyken biraz Türkçe öğrenip Osmanlıların ve hükümdarlarının tarihine, geleneklerine ilgi duymaya başladı. Sadık bir Hristiyan olsa da Rönesans İtalya’sındaki yeni hümanizm onu heyecanlandırıyordu. Türklerin Avrupa’daki zaferlerinin, Tanrı’nın Hristiyan âlemindeki prensleri açgözlülükleri ve bencillikleri yüzünden cezalandırılmasının işaretleri olduğu konusuna vurgu yapmıştır. Giriş kısmının sonunda “Metin ve Kaynakları” adlı başlıkta eserin hangi kaynaklardan yararlandığını ve bu kaynakların nerede olduğu bildirilmiştir. Theodoros Spandunis’in soyağacı ise ayrıntılı bir şekilde soy tablosunda kaynaklarıyla birlikte sabitlenmiştir. Jacopo Gastaldi’nin 1575’teki Yunanistan ve Ege haritasından faydalanılmıştır.

“Osmanlı Sultanları” adlı başlığında ise, Türklerin tarihini yazan Osmanlı hanedanının kökenlerini ele alan tarihçileri incelediğinde Osmanlı’nın Tataristan çobanlarının Oğuz soyundan geldiğini anlamaktadır. Konstantinopolis’in yenilmez fatihi II. Mehmed, Türk tarihçilerinin de belirttiği gibi kuşkusuz ki ailesinin Tataristan’dan göçmüş çobanlardan geldiğine insanları asla inandıramazdı. Mehmed kökenlerinin Konstantinopolis İmparatoru Komnenos’tan geldiğine inanıyordu. Osmanlı hanedanının kökenleri üzerine yaptıkları çeşitli ve birbirinden farklı incelemeleriyle bu konuya açıklık getirmiş değillerdir.

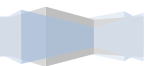
Konstantinopolis'te hüküm süren Paleologos hanedanının ilk imparatoru Mihail Paleologos zamanında yakın çevrede dört Türk beyi bulunuyordu. İlkinin adı Mihail, ikincisinin adı Turahan, üçüncüsünün Evrenos sonuncusu da Osman'dı. Dağınık, bölünmüş olduklarından hep yapageldiklerinin aksine düşmana saldıramadılar, bunun yerine kendilerini savunmayı düşündüler. Günün birinde içlerinden biri bey seçmek üzere toplandılar. Her biri sözünü söyledi fakat hepsi de otorite, cesaret ve karakter kuvveti bakımından hiçbirinin Osman'a denk olmadığına fikir birliğine vardılar. Ve böylece Osman'ı seçtiler o da Türklerin ilk imparatoru oldu ve kırk dokuz yıl hüküm sürdü. Muhteşem tören düzenleyerek onlara inançlarını yayma ve Hristiyanlara boyun eğmemek üzere harekete geçme cesaretini aşıladı. Zihinlerini büyük hedeflere çevirdiler. Adil bey olan Osman çok iyi şeyler yaptı; Türkiye'de hâlâ uyulan yararlı yasalar getirdi. Merhametli ve cömertti ama aynı zamanda savaşçı olması ona Türkler var oldukça sürülecek bir ün kazandırdı. İşte bu nedenle Türkler imparatorluklarını seçtiklerinde "Allah, Osman kadar başarılı kılsın" derler.

Türlere karşı ülkesini savunmaktan çok Hristiyanlarla savaştı. Böylece Osman Bursa şehrini kuşatıp bir kara savaşıyla ele geçirme cesaretini buldu. Vefat edince yerine 24 yaşındaki oğlu Orhan geçti. Orhan döneminde büyük başarılar elde etmiş atak, mükemmel bir beydi. Kimi Hristiyan yazarlar Orhan'ın rakipsiz kalmak için üç kardeşini öldürdüğü görüşündedir. Türk tarihçiler bundan söz etmez. Makamını korumak için kendi kardeşlerini öldürerek elini ilk kana bulayanın, oğlu Murad olduğunu söylerler. 56 yıl hüküm sürmüştür. Orhan Yunanistan'a geçişinden 3 yıl sonra vefat etti. Osmanlı Sultanları bölümünde Osmanlı'nın kuruluşundan Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar anlatılmaktadır. Osmanlı hanedanının kökenleriyle imparatorlarının eylemlerini anlattıktan sonra saraydaki hizmetleri, gelirleri, askeri güçlerinin yapısını, yaşam ve yönetim biçimlerini, Hristiyan dünyasının prensliklerinden ayırdıkları pek çok yönlerini açıklamaktadır.

İlk olarak paraları; Sultani dedikleri, değerce ve ağırlıkça Venedik dukasına eşit dukaları var. Bir de akçe dedikleri bir sikke kullanıyorlar. Alışverişin çoğu akçeyle yapılıyordu. Her sultanın kendi sikkesini bastırması gelenek olduğundan eski akçeler geçerliliğini yitirip dolaşımdan çekiliyor. Sultanlar Hz. Muhammed'in resim ve görüntüleri yasakladığından sikkelerine Hristiyan prensler gibi resimlerini bastıramazlar; yalnızca unvanlarıyla, dini sözler içeren ibarelerine yer verirler.

Yönetim yapısı; devletin tüm yönetimi vezirlere bağlanmıştır. Selim zamanına kadar sultanların sadece iki beylerbeyi vardı. Biri Avrupa'da olan Rumeli, diğeri Asya'daki Anadolu beylerbeyiydi. Ordugâhta ve savaş düzenindeki beylere tanınan ayrıcalıkların çerçevesi şöyledir: Rumeli Beylerbeyi en tepededir. Şehzadeler ordugâhta oldukları zaman beylerinin emri altına girer.

Sultan'ın Gelirleri; bu kısımda yazar bilgileri aktarmadan önce verdiği verilerin doğrulukla kaydedildiğinden söz etmektedir. Doğrulukları kanıtlanabilir ve tüm rakamların duka cinsinde olduğunu bildirmiştir. Hristiyanlardan alınan haraç yılda 1.500.000 getirmektedir. İспенç vergisi olarak Hristiyanlar için kişi başına otuz akçe, Müslümanlar için yirmi beş akçe ödenirdi.

Konstantinopolis'teki Türk Sarayı ve Resmi Kabul Salonu; girişte mermerle şekil verilip bezemiş, Arap harfleriyle süslenmiş ana kapı durur. Arkasında geniş avlu uzanır. Kapının yanında Ayasofya'ya bitişik eski bir klişe vardır. Avlunun sağında hünkârın bahçesine uzanır. Sonra aynı oranda süslü ikinci bir kapıya gelinir.

Donanma ve donanma için para sağlanması, gemi yapımı, hazırlanmaları, Türklerin toplumsal gelenekleri, cenaze, düğün ve dinsel kurallarını ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır.

Yazar, hem gayrimüslim olup hem de Türk olmaması hasebiyle Osmanlı'ya farklı bir bakış açısıyla bakmıştır. Bilgilerini kaynaklarla sabitlemiştir. Osmanlı'yı yakından tanımıştır, gözlemlerinden izlenimlerinden yola çıkarak okuyucularını aydınlatmıştır.

